СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 47. — Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 27. лютого, 1924. — VOL. XXXII. No. 47. Jersey City, N. J., Wednesday, February 27, 1924. THREE CENTS

СЕКРЕТАР ПРЕЗИДЕНТА НА СЛІДСТВІ ПЕРЕД НАФТОВИМ КОМІТЕТОМ

ВАШІНГТОН, 25. лютого. — Межи ріжними свідками, що ставали нині перед сенатовим комітетом для публичних земель, котрий розсліджує арендоване нафтових теренів, застережених для американської воєнної фльоти, ставав Баском Слемп, секретар президента Кулиджа. Він заявив, що він ніколи не вмішувався ані в своїм ані в президентовім імени в справу нафтових аренд.

МЕКАДУ ЗАВЗЯТО ВЕДЕ СВОЮ КАМПАНІЮ ДАЛІ

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Раквел, менаджер номінаційної кампанії Вілієма Мекаду, заявив, що Мекаду рішився вести далі завзято свою кампанію без огляду на те, який буде її наслідок.

ВИСТУП СЕНАТОРА ПРОТИ ВОЛША

ВАШІНГТОН, 25. лютого. — Републиканський партійний комітет виступив зі заявою, що мовляв і сенатор Волш з Монтани є відвічальним за нафтові скандали, бо він попирав ухвалення закона про віддання в аренду нафтових теренів, застережених для воєнної фльоти.

Сенатор Волш у відповідь на сей закид перечить, буцімто він мав який небудь уплив на ухвалення сього закона.

ДОГЕРТІ ПРО СВОЮ УЧАСТЬ В НАФТОВІМ ПРОМИСЛІ

ВАШІНГТОН, 25. лютого. — Ґенеральний прокуратор (міністер судівництва) Догерті в своїй публичній заяві каже, що він купував шери (уділи) в нафтовій спілці Синклера, але зробив се ще перед тим, як Синклер дістав концесію на федеральних нафтових теренах, та що він продав їх зі втратою.

ЗА РЕЗИҐНАЦІЮ МІНІСТРА СУДІВНИЦТВА

ВАШІНГТОН, 25. лютого. — Резолюція сенатора Гвілера за викиненнем з уряду міністра судівництва Догерті прийде під дебату сенату завтра.

Президент Кулидж стоїть далі проти сього домагання, але факт, що він відбув знова конференцію зі сенатором Борою, показує, що він готов піти в сій справі на деякі компроміси.

У Вашінґтоні вже ходять чутки навіть, що президент згодився на димісію Догерті та що застановляється над наслідником Догерті.

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ХОЧЕ ПОСЕРЕДНИЧИТИ В СТРАЙКУ ВАРСТАТОВИХ РОБІТНИКІВ

СКРЕНТОН, Па., 25. лютого. — Уряд першого округа майнерської юнії вислав до заряду зелізниці Делавер, Лакована енд Вестерн листа, в якому пропонує посередництво в справі страйку робітників у варстатах сього підприємства.

АМЕРИКАНСЬКА НАФТА ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ?

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 25. лютого. — Дж. Дениелс, міністер фльоти за президентури Вилсона, заявив, що нафтовий міліонер Синклер, діставши від федерального уряду в аренду його нафтові терени, предложив нафту, з них добуту, до розпорядимости німецького міліярдера Гуга Стинеса.

СТАН ЗДОРОВЛЯ СЕНАТОРА ҐРІНА ПОЛІПШУЄТЬСЯ

ВАШІНГТОН, 25. лютого. — Сенатор Ґрін, котрого постріляли прогибіційні агенти в бійці з мушкалерами, починає вже виздоровлювати. Лікарі кажуть, що він готов ще вилічитися, як не зайдуть ніякі комплікації.

Сенат рішив почати слідство в справі його покалічення.

ХОЧУТЬ МИТА НА КАНАДИЙСЬКУ МУКУ

ВАШІНГТОН, 25. лютого. — Перед тарифовою комісією зявилася численна депутація американських мельників, котра зажадала піднесення мита на канадийську муку, котрої виріб, на думку делеґації, коштує менче, як виріб муки в Злучених Державах.

МЕКСИКАНСЬКЕ ПОВСТАННЯ

МЕКСИКО, 25. лютого. — Воєнний уряд доносить, що федеральні війска вже підступають до нафтового осередка Тукспама та що вони його незадовго добудуть, чим завдадуть повстанцям ще один тяжкий удар.

В битві на західнім фронті федеральні війска теж віднесли деякі доспіхи.

ЗА ВИЗИСК ІНДІЯН

ВАШІНГТОН, 25. лютого.—Комітет для індіянських справ в палаті послів заявився за визначенням суми 25,000 долярів на кошти слідства визиску червоношкірих індіян стейту Оклагоми, про котрі говорили конґресови ріжні товариства.

ЗА ПОРЯДКОМ СЕРЕД ЮНІЙ

НЮ ЙОРК, 25. лютого. — Тут почалися наради начальників так званих будівельних рад (союзів робітничих місцевих юній) в Ню Йорку, Шикаґо та Клівленді. Ціллю нарад є завести порядок серед юній будівляних робітників та скасувати існуючі подвійні будівельні ради.

БОРОТЬБА ЗА ПРОГИБІЦІЮ ПО СТЕЙТАХ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 25. лютого. — В стейтовій леґіслятурі появився проект нового прогибіційного закона. Старий закон про допомогу стейтової влади для виконування прогибіційного закона, як відомо, скасовано минувшого року.

БОЖЕВІЛЬНИЙ ПАЛИЙ.

НЮ ЙОРК, 25. лютого — Арештований за підпал цілого ряду домів якийсь божевільний палій признався на поліції з повним спокоєм, що він лагодився до підпалу в той самий час, як діти коло нього забавлялися, нічого не підозріваючи.

НОВЕ ОБЖАЛОВАННЄ ГУБЕРНАТОРА МЕКҐРЕЯ.

ІНДІЯНОПОЛИС, ІНДІЯНА, 25. лютого.— Велика лава присяжних суддів федерального суду постановила обжаловати стейтового губернатора Мекрея за надуживанне почти для обману та нарушення банкових законів. Губернатор зложив 20,000 долярів запоруки.

ПАННОЧКА ВИКРОІЛА ДОЛЯРИ З КИШЕНІ.

З кінцем січня 1924 року вернув із Америки до Европи Коровайчик Іполіт. 2-го лютого вертав у свої рідні сторони в виленськім повіті. Їхав варшавським поїздом. В купе сіла біля Коровайчика гарна біллява панночка. Обоє почали розмову. Та чогось Коровайчикови зібралося на спання. І заснув. Коли пробудився, панночки вже не було. Та коби то лише панночки. А то побачив Коровайчик, що ця панночка викроїла йому гарненько, певно бритвою, кишеню в пальті і забрала пакет з 300 долярами. Зараз на двірці в Варшаві повідомив Коровайчик залізничий комісарят. Сам уже не чекав на слідство, а поїхав дальше, бо то ще не всі доляри забрала ця панночка.

НОВА ЕКСПЕДИЦІЯ НА ЧОРНЕ МОРЕ.

Відділ географічного товариства в Одесі вислав експедицію для розсліду північно-західну часть Чорного моря. Чи матиме ця експедиція успіхи не знати, бо все ще не є звісна причина чому відхилюється маґнетична ігла, що там уже скостатували на суші і на морі попередні експедиції. Такі відхили маґнетичної ігли вже богато моряків збили з дороги ба спричинили і нещастя.

РОБІТНИЧА ДОЛЯ.

В понеділок темною ніччю на стації Рудники під Ченстоховою наїхав паровіз на робітників, занятих чищенням залізн. шляху від снігу. Десять робітників згинуло на місці, два важко ранені.

ВОЄННІ ВИДАТКИ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВ.

В Польщі видатки на збройнне, військо і т. д. виносять дві третини всього буджету. У порівнанню до 1913 р. воєнні видатки зросли в Анґлії на 181 прц. Японії на 290 прц., Франції на 90 прц., в Сполучених Державах на 174 прц.! Ось благодати Версайського „справедливого" миру. Видко держави не дуже довіряють своїй власній справедливости, коли так до зубів зброяться більш чим перед війною. А за те бідний народ пухне з голоду і благословить своїх добродіїв і творців теперішнього ладу.

СТРАШНИЙ СУД.

Советська преса подає, що між населенням південної Росії поширилася віра в недалекий кінець світа і страшний суд. Десятки тисяч селян покидає всяку працю і віддається тільки молитві. В деяких околицях селяни вірять, що земля западеться і тільки села обведені колами залишуться неушкоджені. Мужики вирубують цілі ліси, будують хрести і ставлять їх навколо сіл так густо, що цілі села окружені мов перстенями. Ніхто з селян не важиться вийти поза хрести, щоби в хвилині сподіваної катастрофи не бути поза селом. Ніякі старання советського уряду не всилі розвіяти і побороти забобону. Мужики вірять, що терпеливість Божа скінчилась і що надходить день кари за війну і революцію.

ЖИВІ МОВИ В ЧЕХО-СЛОВАЦЬКИХ ШКОЛАХ.

В середніх школах із чесько-словацькою викладовою мовою вчать російської мови в 55 заведеннях, англійської в 54 хорватської в 12, польської 10, італійської в 3 заведеннях. Французька мова є обовязкова в реальних гімназіях. Крім цього факультативно вчуть французького 32 гімназії и учит. семінарі. Німецька мова обовязкова в більшости середніх шкіл.

В Словаччині французька мова є відносно обовязкова.

ВОВКИ.

Чеська преса подає, що на Закарпатській Україні так розмножилися вовки, що уряд примушений вислати туди військо для винищення шкідників. В однім селі вовки пожерли 5 осіб. Населення боїться вийти в ночі із хат.

ТАКОЖ СТРАЙКОВИЙ СПОСІБ.

В одній із париських дільниць застрайкували недавно швачки в кравецьких заведеннях. Для успокоєння бурливих сцен — а жінки вміють такі робити — вислано відділ поліціянтів, які знаючи воєвничість жінок вбрали для більшої безпеки сталеві шоломи. Відділ уйвіщов між товпи страйкуючих дівчат а на голови поліціянтів посипалися... цьвіти і страйкуючі кинулися... обнімати і цілувати сторожів публичного спокою. Супроти цього серця поліціянтів змякли і почалося „братанне". Ця історія закінчилася остаточно узглядненем жадань страйкуючих.

КОЛИ І ДЕ ВІДБУВАЮТЬСЯ ЖНИВА?

Нема такого місяця, в якім денебудь на світі не відбувалися жнива. В січні відбуваються жнива в Австралії і в деяких провінціях південної Америки; в лютім: в Єгипті і у Східній Індії; в березні: в Палестині і Арабії; в квітні: в Сирії, Туреччині і Малій Азії; в травні: в середній Азії, Китаю, в африканських краях Марокко та Альжирі; в червні: в Каліфорнії, в південній частині Союзних Держав Америки, в Еспанії, Портуґалії Італії, Мадярщині, Туреччині, Румунії, Україні, Болгарії та південній Франції; в липні: у Франції, Анґлії, північній Америці, Німеччині, Австрії, Швайцарії і Польщі; в серпні: в тих краях, що і в липні а крім того в Бельґії і Данії; в вересні: в Шкоції, Швеції, північній Анґлії і Росії; в жовтні відбувається збір пшениці і вівса в Шкоції а кукурудзи в Америці; в листопаді початок жнив у південній Африці, в Перу, (південна Америка) і в північній Австралії; в грудні зачинаються жнива в Ля Плята, в Чілі (південна Америка) і в південній Австралії.

СПЕЦІЯЛЬНИЙ ТЕАТР ДЛЯ МОЛОДІ.

Як повідомляють закордонні часописи, в Копенгазі влаштовано спеціяльний театр для молоді шкільного віку.

САМОВБИВСТВО КУПЦЯ.

Дня 20. м. м. при ул. Чарнецького ч. 20 у Львові поповнив самовбивство купець Станіслав Соб. Він зажив отрую з чаєм і помер в лічниці. Причина невідома.

ФРАНЦУСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ХОЧЕ ПЕРЕМІНИТИ УВЕСЬ ФРАНЦУСЬКИЙ НАРІД У ВОЄННУ МАШИНУ

ПАРИЖ, 25. лютого. — Франція приготовляється цілком поважно і до того швидко до слідуючої війни.

Французьке правительство зладило плян, по якому влада має право у випадку війни забрати до військової служби або до воєнних робіт всіх мущин, женщин і дітий.

Сей плян підписав уже президент Франції Мільран, премієр Пуанкаре, міністер війни Мажіно, і міністер внутрішніх справ Манурі.

Тепер розглядає проект військова комісія французького парляменту, якої головою є звісний реакціонер ґенерал Кастельно.

Коли сей плян стане законом, то він перемінить Францію у військову машину, гірше пруської перед війною. Та машина оставала би в руках французьких фінансистів і сталевого тросту, який контролює теперішню внутрішню і заграничну політику Франції.

Французькі соціялісти бачать небезпеку нової війни у сьому пляні і приготовляють боротьбу для поваления його.

ПОЛЕКША ДЛЯ НІМЕЦЬКОЇ ТОРГОВЛІ В АНГЛІЇ

ЛОНДОН, 25. лютого. — Британське правительство скасувало 26% мито на всі артикули, які сюди привожено з Німеччини, а назначило тільки 5% мито.

ЛЕТ КРУГОМ СВІТА

ЛОНДОН, 25. лютого. — Дня 15. квітня с. р. відлетить відсі трох британських авіяторів, котрі вибираються у воздушну подорож довкола землі.

Вони мають облетіти землю за 10 днів, значить за 240 годин мають перелетіти 21,500 миль.

Вони полетять великим водо-воздухоплавом, що має мотор о силі 450 коний і радіо.

АНГЛІЯ ХОЧЕ КОНТРОЛІ НАД НІМЕЧЧИНОЮ

ПАРИЖ, 25. лютого. — Британський премієр вислав ноту до французького правительства, в якій вказує на потребу віднови аліянтської контролі над військовими силами Німеччини.

СПРАВА ЗРІВНОВАЖЕННЯ БУДЖЕТУ НІМЕЧЧИНИ

ПАРИЖ, 25. лютого. — Комісія знавців звернулась до директора фінансового відділу Ліґи Народів, сера Артура Солтера, щоби подав їй вказівки, як зрівноважити німецький буджет. Сер Артур Солтер помагав зрівноважити буджет Австрії і має досвід у сьому.

ФРАНЦУЗИ В ОКУПОВАНІЙ НІМЕЧЧИНІ

КЕЛЬН, Німеччина, 25. лютого. — Ґенерал Деґут видав проклямацію, в якій заявляє, що німецький закон про рентовий банк і всі закони про податки не одержали ще потвердження окупаційних влад і тому не можна їх примінювати в окупованих краях. Він зазначує, що буде строго карати особи, які важились би в окупованих краях збирати податки.

ЖІНКА ПОК. РОЗЕВЕЛТА В БЕРЛІНІ

ВІДЕНЬ, 25. лютого. — Сюди прибула жінка покійного президента Америки Розевелта із сином Кермитом.

Вона переїхала Сибір і Росію і тепер вертається в Америку.

ВІДКРИТО НАФТОВІ ПОЛЯ В АВСТРІЇ

ВІДЕНЬ, 25. лютого. — В горішній Стирії, біля села Адмонт, в осередку австрійської републики, відкрито богаті поклади нафти. Вгадують, що там є більші нафтові поля.

ПРОЦЕС ЛЮДЕНДОРФА

МІНХЕН, столиця Баварії, 25. лютого. — Завтра зачнеться тут процес проти ґенерала Еріка Людендорфа і товаришів ізза падолистового перевороту.

Кажуть, що Людендорф розкриє на розправі, що участь в заговорі брав також фон Кар і фон Лоссов.

ДАР НА ЗОЛОТЕ ВЕСІЛЛЯ

БЕРЛІН, 25. лютого — Нині обходили громадяни міста Треббіна, Леопольд і Марія Вольтери, золоте весілля. Із сеї нагоди урядовці принесли їм дар від правительства, а саме чек на 1,200,000,000,000. Коли „золоті молодята" одержали дар, клинкнули з радости: „Що ми зробимо з усім тим майном?"

Усе те майно виносить на американські гроші 30 центів.

СПРАВА ФІНАНСІВ УГОРЩИНИ

БУДАПЕШТ, столиця Угорщини, 25. лютого. — Заступник президента Британсько-угорського банку, Сімон фон Кравс, заявив, що він вірить, що міжнародня позичка, яку має одержати Угорщина за почином Ліґи Народів, поможе їй відбудувати фінанси.

Він додав, що вірить, що Америка прийме участь у позичці.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА КРІЗА В ГРЕЦІЇ

АТЕНИ, столиця Греції, 25. лютого. — Грецьке правительство Кафандаріса упало нині по відмові проголосити грецьку републику ще перед вислідом плебісциту.

ТУРЕЧЧИНА НАЙМАЄ ЗАГРАНИЧНИХ ЗНАВЦІВ

ЦАРГОРОД, 25. лютого. — Турецьке правительство рішило наняти 112 заграничних знавців, котрі мали би давати йому вказівки у справах економічних, фінансових, адміністративних і просвітних.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НАВОРОТ?

Серед деяких політичних кругів Америки слідно певно протверезіння в справі іміґраційного закона. З ріжних околиць доносять про те, що горожанські комітети починають вже заявляти свою думку та що вони часто звертаються проти нелюдяних постанов нового іміґраційного проекту, котрий вже добувся певних доспіхів у конґресі, але ще не був ухвалений.

Проти сього проекту піднеслися були спершу голоси зі сторони кількох заграничних урядів, а головно Япону та Італії. Оба сі краї дуже заінтересовані в справі іміґрації до Злучених Держав. Італія тому, бо вона не може як слід викормити свого населення, сильно зростаючого, а Япан тому, бо проти нього звертається все найострійші протиіміґраційні постанови, іто правильно під ріжними дуже непідхлібними претекстами. Протести сих вдох країв, однак, заложені дуже врочисто перед американським урядом, справі не помогли, а лишень її заострили. Загорілці, що побиваються іміґраційних обмежень, заглушили сі протести закидом, що мовляв Америка повинна дивитися на свої інтереси, а не на інтереси чужих держав та що всі люди, які побиваються проти іміґраційних обмежень, є купні аґенти чужих урядів.

Тепер піднялася буря протестів зі сторони американських горожан, що колись вийшли з країв, яких іміґрацію наново обмежується. Пішли протести від людий, що вийшли з України, Росії, Польщі, Ромунії, Австрії, Угорщини, Греції, і других країв південної середної та полудневої Европи. Вони протестують проти фабрикування так званих північних рас, себто вроженців Норвеґії, Швеції, Данії, Німеччини, Франції, Голяндї, Бельґії, Анґлії, буцімто на тій основі, що сі народи краще надаються та лекше стають Американцями.

З американських ґазет слідно, що вони троха збентежені сими протестами. Се однак відноситься лишень до східної полоси Злучених Держав, де нових іміґрантів дуже богато. Решта Злучених Держав, а головно полуднева та західна її часть, в котрих лютують такі загорілські рухи, як Ку-Клакс-Кленізм, ще далі вважають іміґрації справдішним нещастем, мало не египетською язвою, для Америки та кричать на конґресменів і сенаторів замкнути брами Злучених Держав для нових пришелців. На жаль, американські законодавці занадто мало дивляться на свої здорові погляди а за богато оглядаються на своїх крикливих виборців, і тому протести іміґрантів в імени людяности не богато помагають. Щоби вони щось могли зробити, на се треба аґітації, що найменче так крикливої, як аґітація Клена, — а на се ледво чи противники іміґрації здобудуться.

ТОВАРИСТВО ПРОСВІТА НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСИ.

Товариство „Просвіта" в Ужгороді, столиці Підкарпатської Руси, святкувало дня 25-ого грудня мин. року четверті роковини від дня свого оснування. Основана гуртком працьовників на культурному полі, з ціллю пробудити приспану національну свідомість карпатських Українців, піднести їх культурно й економічно. Як „Просвіта" старалася сповнити ці завдання, бачимо з щорічних звітів. Але й діла свідчать про її успішну працю. І так Товариство видало ПОНАД СОРОК книжок, із яких нарід пізнає свою історію й виробляє собі погляди на новітні економічні методи. Та найвиразніще говорять засновані „Просвітою" читальні — числом 120. — Завдяки читальням поборюється найбільшого ворога народнього — коршми. Нарід їх оминає. Читальні „Просвіти" є в кождому селі школою дорослих. Головний виділ „Просвіти" має ряд поодиноких виділів, щоби працю можна було вести краще. Такі комісії, це організаційні комісії, комісія Народнього Дому, музейна комісія, бібліотечна комісія, видавнича комісія, літературно-наукова комісія, музична комісія, комісія для поборювання алькоголізму, дирекція Українського Театру, економічна комісія, комісія опіки над молодю. Всі комісії були діяльні й осягнули гарні успіхи. Головний виділ відбув понад 50 засідань, на яких обговорено богато питань і опрацьовано. З поміж книжок, виданих „Просвітою" є 34 книжки для народа, 2 музичні книжки, 7 наукових праць, 2 шкільні підручники і два томики казок для дітей. Дальше видала „Просвіта" два календарі, а має видавати часопис „Підкарпатське пчолярство", а для дітей ґазетки „Пчілка" і „Віночок". І театральна секція була вельми діяльною. Театр давав не лише представлення по містах, але й навідувався і до сіл. При читальнях зорґанізовано театральні аматорські виділи, які давали народні песи. Як секція „Просвіти" працює вже четвертий рік „Національний Хор", який своїми виставами здобув загальне признанне. Інституція, що за такий короткий час виявила стільки діяльности, доказує, що Закарпатські Українці хочуть жити і будуть жити.

ПИСЬМО КНЯЗЯ КРАПОТКИНА ДО ЛЕНІНА.

Про померщого перед двома роками російського революціонера князя Крапоткина говорено, що він мав більше право до російського престола як Никола ІІ-ий, так, як він походив в прямій лінії від Рюриковичів. За пару років мине пів століття від хвилі, коли Крапоткин при помочи приятелів із вні утік з царської тюрми. Його оповідання про ту утечу е поміщене в книзі Степняка-Кравчинського „Підземна Росія". Книгу ту в перекладі бл. п. др. Е. Косевича видала Укр. видавнича Спілка у Львові, а я те інтересне оповідання помістив перед 20-ма роками у виданій мною в Коломиї „Зорі".

До найкращих творів Крапоткина належать: його „Спомини", „Історія великої французької революції", „Про солідарність між людьми та між звірятами" і „Право на хліб".

Крапоткин не одушевлявся поступками большевиків, як не одушевлявся ними і славний, старий російський мученик за свободу Герман Лопатін, що помер 1919 р.; визначену йому большевиками пенсію Лопатін відкинув з обуреннем і вмер у великій нужді.

В Парижи виходить російсько-французький журнал: „En exil". Цей журнал помістив власне письмо Крапоткина до Леніна вислане 1920 року. Подаємо це письмо ось тут в перекладі.

В послідній числі „Правди" вичитав я урядове звідомлення, що Рада народних комісарів постановила більше число офіцирів вранґлівської армії задержати яко заложників.

Я не можу цего прямо поняти, щоби у Вашім окруженню не найшлась бодай одна яка чесна людина, котра би Вам заявила, що такі постанови нагадують на найтемнійші часи себедновіччa! Замикаєся в тюрму чоловіка, не за для якогось злочину, котрого він сам допустився, а лиш з тої одинокої причини, щоби дати його ворогам можливість вимушення чогось на його товаришах! Люде на тій підставі увязнені мусять таке переживати, як той засуджений на смерть, котрому його нелюдські кати що дня о год. 12 звіщають, що страчення відсунено на 24 годин! — Коли щось такого є можливим, то треба приготовитись і на таке, що Ви впровадите ще й тортури, які були в звичаю в середновіччу.*)

Я сподіваюсь, що Вам не прийде на думку заявити мені, що могучість є властивим заняттем політика, і що кождий замах на ту могучість треба уважати за конкуренцію, котру треба за всяку ціну зломити. Однак навіть королі не все під цю пору тої думки, а дідичні володарі цих країв, в котрих є ще монархії, вже давно зреклися такого рода оборони, яке Ви власне через інституцію заложників впровадили в Росії.

„Як можете Ви Володимире Ілічу, що себе представляєте проповідником нових правд, та будівничим нової держави, як можете Ви хапатися за такі негідні способи, за такі неможливі методи?!

Преціж атк і способи рівнаються явному призванню, що Ваші пляни розбилися, що Ваші ідеї не можуть удержатися!

Або може забиранне заложників не має служити до оборони Вашого „діла", але до оборони Вашого життя?

Чи Ви так засліплені, чи Ви так замотані в свої власні ідеї, що навіть не бачите, що власне Ви яко голова російського комунізму — не повинні справи, котрої бороните — каляти підлими учинками, що свідчать лише про безграничну боязнь о Ваше власне життя.

Якаж будуччина стоїть перед комунізмом, коли найвизначнійші його проповідники допчуть кожде почутте чести ногами?

Петро Крапоткин.

Російський писменник Мельґунов, котрий повизше письмо оголосив в тім журналі — робить увагу, що Крапоткин не був ще докладно поінформований про властиве значіння забирання заложників. — Обуренне Крапоткина було би ще більше, коли би він знав, що між заложниками бували діти від 8 до 14 літ.

Очивидна річ, що письмо Крапоткина нічого не помогло. Большевики тисячі заложників, в нічому неповинних людей — порозстрілювали. Таксамо і засуджених в літі 1922 р. в Москві соціял-революціонерів держали вони більше як рік яко золожників на це, щоби другі, на волі або заграницею живучі соц.-революціонери не робили замахів, або взагалі — не шкодили большевикам. Доперва по більше як році таких моральних тортур — вони „уласкавили" їх на 8 чи 5 років тюрми. Справді — тактика достойна давних азійських деспотів. Яке свідоцтво дають собі ті люди в западній Европі або в Америці, котрим така дич імпонує?!

Подав

Др. К. Трильовський.

*) В практиці нераз так і було. Так на пр. чотири рази тортуровано Леонида Канеґісера, що застрілив петербурського большевицького ката Урицького. Потім очевидно і його розстріляно.

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ

Перед виборами до праського парляменту. — Розкол в аґрарній партії.

Новий віцеґубернатор др. Розсипаль приїхавши з Праги з початком січня подав пресі до відома програму правительства Підкарпатської Руси на 1924 рік. Побіч переведення зміни дотеперішнього адміністративного поділу в напрямі злиття теперішніх 3 жуп в одну з осідком в Мукачеві, дальше побіч побудування нової зелічничої лінії з Ужгороду до Хусту через Мукачево є також переведення виборів до пражського парляменту.

Ясна річ, що ця вістка про вибори викликала зрозуміле заворушення. Хоч ще нема виписаного речинця виборів і преса лиш приблизно догадуєся, ставлячи речинець на 10. чи 16. марта, але партії вже зачали виборчу аґітацію.

Звичайно тепер вже не можна нічого певного сказати про вислід виборів. Найсильнійшу аґітацію буде вести чеська аґрарна партія, з якою дефінітивно злучився з своїм „Земледільським Союзом" др. Камінський, а сам став платним секретарем тої партії в Ужгороді. Партія ця може дати на аґітацію дуже богато гроша. Тому можна приблизно сподіватися, що вона здобуде поважне число мандатів.

Правда й те, що поступування партії при громадських виборах викликало реакцію, бо часть ішла террором, обманом тощо. Дальше повстала й опозиція в самій партії й вона розпалася. Ріжні секретарі і аґітатори партії чекали від злуки з чеською аґрарною партією великих благодатей для себе. Тимчасом лиш декілька людей дістало добрі платні, а решта могла лиш із завистю приглядатися.

Користаючи з того, що екзекутива „Земледільського Союза" без конґресу приняла назву чеської аґрарної партії і праський центр признала за свій, опозиціоністи виступили проти Камінського й тов. відобрали йому його орґан „Карпаторусскій вѣстник", що його зачали видавати як безпартійний тижневик, а до Цивільної Управи в Ужгороді звернулися з проханням о дозвіл відновлення давного „Земледільського Союза". Але там має аґрарна партія також впливи й їм відповіли, що Союз зліквидований. Тоді опозиціоністи назвали свою партію „Автономним Земледільським Союзом" і скликали конґрес на 26. січня до Хуста.

До конґресу пішла завзята ґазетна полеміка. „Село", орґан аґрарників, назвав цей виступ опозиції політичною авантурою, опозиціоністів наклеймував „мадяронами". В відплату „Карпаторусскій вістник" проповідував похід на запроданих зрадників народа, що за Юдин гріш продалися чеським аґрарникам.

На конґрес 26. січня пустила опозиція лиш запрошених. Деякі аґрарники, що туди приїхали, а котрих на конґрес не пустили, робили авантури під хатою, розбили двом членам конґресу голови, аж вкінци розігнала їх поліція.

Програма опозиції майже не ріжниться від програми народницької руської хліборобської партії. Опозиція старалася з початку ввійти до хліборобської партії, але їх не прийняли, лиш обіцяли проти аґрарників іти спільно.

Опозиція, звичайно, дещо ослабить аґрарників. Але вона не розпоряджає фондами, ще не зорґанізована й тому її роля при недалеких виборах не може бути велика.

Збори „Просвіти".

Дня 25. грудня відбулися IV. річні загальні збори товариства „Просвіти". Рано по торжественній службі, на якій співав мішаний хор „Руського Театру", посвячено торжествен. новокуплений дім „Просвіти", а потім слідували збори. Явилися дуже численно члени й заступники читалень навіть із найдальших закутин, найбільше з гуцульської части Підкарпатської Руси. По отворенні зборів головою т-ва д-ром Юліяном Бращайком здав секретарський звіт др. Панькевич. Т-во має тепер 4 філії й 81 читальні, дальші філії й читальні приготовлено до заложення. За 1923. р. видано 10 книжок в 100 аркушах друку, крім того видавано фаховий пасічничий місячник „Подкарпатске Пчоляретво" й діточі місячники „Віночок" і „Пчолка". Учитель господарства обіхав в 1923 сіл 63 і дав 68 викладів на господарські теми з світляними образками. „Руський театр Просвіти" дав за 1923. рік в Ужгороді й на провінції 161 вистав і 24 концерти. „Руський Національний Хор" має тепер 144 членів-учеників ужгородських шкіл і за 1923 дав 8 концертів. Комісія будови „Народного Дому" зібрала дотепер кч. 48.718.

По касієрськім звіті і звіті контрольної комісії збори без дискусії оплесками приняли звіт до відомости, дали уступаючому виділови абсолюторію й висловили признання й подяку за дотеперішню працю. Потім вибрано новий виділ майже в тім самім складі. Головою вибрано четвертий раз д-ра Юлія Бращайка. Представники з місць гостро осуджували відношення ґубернатора Бескида до товариства. По зборах відбулася вистава „Суєта", яку делеґати приняли з великим захопленнем.

Ґубернатор і „Просвіта".

Делеґації „Просвіти" заявив ґубернатор Бескид дня 28. листопада 1923 (коли ще не був накручений своїми сопартійниками!), що буде товариство підпирати (про це мав я честь вже ширше писати). Але на запрошення товариства прийти на посвячення дому і на збори відповів ґубернатор, що не прийде, поки не буде згоди в культурній справі на Підкарпатській Руси і **„поки товариство буде служити політичним ціллям.** Звичайно, управа т-ва не дуже була здивувана, бо від п. Бескида можна чекати всяких вимівок, противоречних даним заявам, але закиду цего не могла приняти до відома й рішучо проти його застереглася жадаючи доказів, що товариство ю політичне. П. Бескид відмовив доказів. Що дальше зробить управа т-ва поки що невідомо.

Не від речі буде подати історію з домом „Просвіти". Закупило його т-во, щоби мати дах над головою. Затягнуло позички й закупило. Як лиш довідався про це ужгородський жупан (на жаль Русин) зареквірував той дім на мешкання. Але коли „Просвіта" рішучо запротестувала, він віддав справу до рішення ужгородській городській раді, чи може т-во ужити дім на культурні цілі. Коли прийшла ця справа на дневний порядок, поставилися проти дозволу всі Чехи й Русини (вони майже всі аґрарники й заступають російський напрямок!). На це Мадяре й Жиди дали свої голоси за дозволом і так „Просвіта" звільнила дім від опіки жупана — Русина.

Застановлення дневника „Русин" і стан преси.

З днем 31. грудня 1923 р. застановлено видавання дневника „Русинъ". Адміністрація коротко повідомила, що — мовляв — з технічних причин застановляється, а про дальший вихід буде своєчасно повідомлено. Яка причина застановлення? Аґрарники, що є російським напрямом, зажадали, щоби „Русин" перейшов на московську мову, а до редакції, щоби ввійшов і один їх редактор. Народники (соц. демократи й руські хлібороби) не мали нічого проти їхнього редактора, але рішучо поставилися проти переходу на московську мову й віцеґубернатор Розсипаль рішив видавання зантановити. В найблищій майбутности немає виглядів на його відмовлення, бо ліквідація йде скорим ходом.

В той спосіб руська преса зискала, а одночасно й стратила в 1923 дневник „Русинъ".

Загалом стан руської преси представляється тепер так:

Тижневики: „Руська Нива", „Свобода", „Село", „Карпаторусскій Вѣстник", „Русская Земля" три послідні московсько-українським язичієм); місячник: „Наша Ооборона" — інвалідський орган; неперіодична: „Карпатска Правда" (комуністична).

Се все політична преса, разом 8. Неполітичних 12, а то: „Подкарпатське пчолярство", „Пчолка", „Благовістник" і „Душпастир" (духовні), „Учитель", „Нар. Школа" (язичієм), „Карпатскій Край" (московська), Подкарпатска Русь, „Коперативa", „Наш родный край" (діточа), „Зоря", „Пластун-Junak-Cserkesz".

Все се в більшій части місячники.

Мадярська преса представляється так: політичних 11, з того 1 дневник, 2 виходять що другий день, 8 тижневиків; 2 неполітичні; разом 13. Остро проти ч-сл. републики виступає 4.

Жидівських ґазет є 2 тижневики, а саме 1 на мадярській мові, а 1 на жарґоні.

Коли брати пів увагу міста, в яких ся преса виходить, то статистика представляються так:

Ужгород: 25, з того руських 16, мадярських 7, жидівських 2.

Мукачево: 7, з того руських 3, мадярських 4.

Берегово: мадярських 2.

Тячово: руська 1.

„Общество Духновича".

Я вже давно писав, що ще в минулім році заложилося тут „общество ім. Духновича", яке мало бути противагою „Просвіті". Та воно за цілий рік не зробило нічого кромі одного концерту в честь Духновича, для якого ініціятиву дала фактично зненавиджена ними „Просвіта".

Тепер, коли влада назначила ґубернатора московської орієнтації, противники народнього напрямку рішили, що час взятися до культурної праці на московській мові, а субвенції так і посиплються на них. Зробили збори общества для його остаточного заложення й вислухавши реферату старенького Евменія Сабова, що закостенів на 1895. р. та не знає, що він по національности, постановили видати його такуж стареньку граматику для поширення. Головою вибрали тогож о. Евменія Сабова в Севлюші, заступником інж. Шпеника в Мукачеві, а секретарем д-ра Степана Фенцика, якого „беаязикість" стала притчою во язиціх і посміховищем серед ґімназійних учнів, яких він є професором. Така розкинена управа мабуть не зможе повести діла гладко. Замітний ще один проект, з яким вискочив Москаль Ашкеназе. Він ні меньше ні більше, лиш поставив проект утворення... московської опери. Співаки найдуться, а субвенції має дати по словам Ашкеназого шкільна влада, маґістрати Ужгород і Мукачево, ґубернатор і центральна влада.

Що не всі й учасники тих зборів не були задоволені, видко з статті о. Ір. Кондратовича, тут. історика, що потім запитував, чого на зборах говорено по московськи, а дальше для кого потрібно тут московської опери. Для селянина, що не має що їсти і що вбрати?

Невідомо, яку діяльність і в якім напрямі розвине товариство. На разі ходять слухи, що общество дістало велику субвенцію та що зачне працю.

„Забави з огнем".

„Lid", орґан чехословацької людової партії, містить дня 6. січня с. р. статтю під наг. „З Підкарпатською Русею ведемо забаву з огнем", з якої дозволю собі подати деякі виїмки, бо вони характеризують як не мож краще деякі моменти з відношення чеської влади до тутешніх Русинів.

Подаючи про теперішнє кокетовання влади з мадярами й жидами, що ворожо приняли факт прилучення П. Руси до Ч. С. Републики й ніколи не будуть прихильниками Чехів, автор констатує: „А для тих чесних Русинів, що в найгірших часах посвячували всю свою енерґію консолідації господарських і політичних відносин на П. Руси, скріпленню брацьких взаємин із чеськими землями і Словаччиною, для тих є сьогодня лиш тверді слова, відтручування й обмови. І то з найвідвічальнійших місць (алюзія до президента міністрів Швеглп — А. Д.) Прага не має чи не хоче мати зрозуміння для дійсних обставин на П. Руси"...

Остерігаючи, що Русини не на стільки дурні, щоб не зрозуміти, що з їми роблять, передовиця пише: „Замісць культурної політики й освітної народної праці ведеться тут політику ненависти або бодай байдужости. Лиш декілька гноблення. Русини на Словаччині, а є їх там досить, не мають ані одної сільської школи. В школах, де і за мадярських часів учено 2 години тижнево руського, сьогодня й того немає. Пряшівська учительська семинарія не дістала жадної державної субвенції. Професори того заведення дістають платню лиш із приватних збірок американських Русинів. Так штучно приготовляєся винародовленне й словакізацію 100,000 Русинів, що живуть на Словаччині.

Підкарпатська Русь сталася метою чеських політичних партій для досягнення дальших декілька посольських мандатів. Глубшого зацікавлення потребами країни тут не має. Зацікавлення Підкарп. Русею пробуджується лиш все справі виборів і найвище від часу до часу зробиться якусь постанову в Празі, але ніколи не в П. Руси. Тут вже повних пять літ панується без волі народу, без його парляментарних заступників".

Декому по цім богато стане ясним. І те, чому треба владі мати слабих народовців, що стараються вдержати високо прапор самостійности руських партій і не лучитися з чеськими партіями. І богато ще дечого.

Посмертна згадка.

Марина Ручкова, артистка „Руського Театру Просвіти" в Ужгороді, померла дня 1. лютого. Покійниця працювала в Ужгордській трупі від 1921 р. і здобула собі любов серед товаришів та симпатії публики. Похорон відбувся при великій участи української еміґрації й місцевого громадянства дня 3. лютого. — В. Ї. П.

ЯК ВИГЛЯДАЛИ ІСТОРИЧНІ ЖІНКИ.

Ґазета „Іль Пікольо" пише, що більшість славних жінок із історії були знані з корпулентности (огрядности), або гарної, високої постави. Клеопатра єгипетська була низька ростом, але й огрядна. Королева Єлисавета англійська висока, а волося густе, руде. Марґарета наварська безсумніву не могла би віддихати у новітньому ґорветі. Всі жінки, що їх малював Рубенс, були огрядні, таксамо й Тіціянові, крім Мадонни. Жозефіна Боарне, бунтівнича креолька, що мала бути французькою цісаревою, була огрядна. Так само Марія Антоанета, Ізабеля еспанська, Марія Тереса, російська Катерина, анґлійська королева Вікторія всі огрядні.

ЯК ЛЮБИТИ ВІТЧИНУ?

(Лікург.)

На це дуже важне питанне годі коротко відповісти. Зрештою і відповідь не буде та сама селянинови, що купцеви, або урядникови, або воякови. Як любити свій рідний край, того і важко навчити. Любов до рідного краю мусить нам бути вроджена, а ми можемо її будити і розвивати відповідним патріотичним (напоеним любовю до рідного народу) вихованнем. — Але є один спосіб, яким можна приспану любов до вітчини збудити, — а збкджену розвинути. — Є один спосіб, якими можемо себе і других загріти до хоробрих, відважних діл і поступків для добра рідної землі. А тим способом є: наука зглядно читанне історії славних мужів і жінок, які вславилися надзвичайними ділами для добра свого люду. — Світлі приміри їх поступків мають то до себе, що заохочують нас до їх наслідування, до такого самого пожертвовання в користь вітчини. І власне хочемо на тому місці навести кілька примірів безграничної, гідної наслідування, любови до рідного народу.

Ви певно вже чули про старинних Греків, що мали свою могутню державу ще кілька сот літ до Христа? Вам певно вже й описували не один їх геройський поступок в обороні Греції. Ви чули і про тих 300 Спартанців, що всі полягли під Термопілями і аж по своїх трупах пустили Персів до середущої Греції. А тепер вислухайте один епізод (окрема подія) з історії тихже Спартанців, а саме про їх славного законодавця Лікурга, — як він жив і як трудився для Спарти.

То було вісім сот літ перед Христом, коли Греки по довгій мандрівці і довголітних боях осіли нарешті на однім місці і стали будувати міцні держави. В середущій Греції починають розвиватися — Атенці, — Греки йонського племени а в полудневій Спартани або Лякедемонці, Греки дорійського племени. Але в Спарті довго не могло прийти до ладу і спокою, довго стояли Спартанці над пропастю, — над своїм упадком; причиною того безладдя був їх суспільний устрій. Верховна влада над державою спочивала в руках двох королів, які панували рівночасно, в одній державі і в одній столиці, які вічно жерлися між собою за першенство, змовлялися зі своїми заушниками один на другого і нападали на себе. Не трудно собі уявити який мусів бути порядок в такім краю, який був зданий на ласку і неласку двох примховатих людий, що один другому противорічив. І певно, що колиби такий стан потрівав був довше, то Спарта загинулаби і світ не чувби про неї.

Предвидів це мудрий муж Лікург, бачив він, що його вітчина через внутрішний безлад сама себе валить у пропасть, — і забажав всіми силами свойого розуму і серця помогти їй. Він вибрався на кілька літ до сусідних упорядкованих держав, як на остров Крету, де панував строгий Мінос, і до Малої Азії, де процвитали внутрішним ладом богаті йонські міста; там пізнав він закони і права, якими держалися ті краї і яким завдячували свою могутність. Такий лад він забажав защіпити і в ріднім краю для загального добра. — Після повороту з чужини уложив для Спарти нові закони, що реформували (перемінювали) старе безладдє на новий порядок. Той лад є подібним до нинішного републиканського. — Справді лишалися на далі два королі, але вони були контрольовані прибічною радою з 28 ґеронтів (старців). Ті ґеронти враз з королями були знова залежні від народних зборів, скликуваних, що повні місяця. Участь в тих зборах мали право брати всі дорослі горожани, котрих знова Лікрґ порівнав так, що не було бідного ні богатого, бо всім дав рівні наділи землі. — Щоби спекулянти не богатілися, він заборонив взагалі уживання в приватному життю срібла й золота. Ті металі були лише в державнім скарбі і вживалися на цілі пожиточні для загалу, — так, що навіть обігові гроші були зелізні.

Він наказав також виховувати діти, головно хлопців так, щоби з них виросли добрі вояки патріоти. Про те, що вони від 7 року життя були вже у військових школах, де вчилися карности і витревалости, — та, що мущини від 20 до 60 року життя були при війську, ви вже певно чули.

Він покерував так вихованнем дівчат, що коли вони стали [illegible] матерями, благословили своїх синів на бій з ворогами. А ті сини, йшли до бою, як на свято, у найкращій одежі, зі співом на устах. Не диво, що й побіджали або вмирали, як у Термопілях.

Цікаво тепер, як Лікурґ забезпечився, щоби його закони, спасенні для Спарти, тревали віками. Не використав він свого значіння для захоплення влади і заживання слави ні, ось, що він зробив, щоби лише його братам було добре. Він заявив своїм горожанам, що мусить ще поїхати до пророчні (віщунки) — в Дельфах, порадитися, що ще треба додати до його законів, щоби Спарта була щаслива. А коли вже вибирався в дорогу, казав усім присягнути, що не змінять ні одної букви в його законах, аж доки він не верне. Горожани присягнули — а Лікурґ, віджіджаючи, подумав собі: „Найкраще, коли зовсім не верну"! І не вернув до Спарти. В Дельфах приніс богам жертву — а потім заморився голодом! Перед смертю заборонив перевезти себе колинебудь до Спарти, щоби й по повороті його труп Спартанці не думали, що мають право відступити від даної присяги і змінити закони. Так умер славний муж — а його закони піднесли Спарту понад усі інші грецькі держави. (—і—)

(Н. Час).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЯК ЧОЛОВІК ВИНАЙШОВ ОКУЛЯРИ

„Винахідника" окулярів нема. Сьогодні ледви можемо собі уявити, які труднощі передила оптика протягом століть, аж уліпшила окуляри до такої досконалости, як сьогодня бачимо. Говорити, що колись хтось відразу винайшов окуляри, це таксамо казка, як коли хто каже, що цей і цей чоловік винайшов відразу електрику. Винаходи ці поступали постепенно.

Чоловік цікавився заломлюванням світла ще надовго до народження Христа.

В старогрецьких і староегипетських шевських будах (читаемо у грецьких письменників) ремісники диспутували з своїми челядниками часто цілими годинами, чому в шевській скляній кулі, наповненій водою, все виглядало побільшене. Думали, що вода в такій кулі побільшае. Щойно Грек Клявдій Птолемей (який був на египетській службі) в II-ому столітті перед Христом переконався перший про заломлювання світла. Цим зроблено, так сказати, перший крок до окулярів. Але довго ще треба було ждати на другий крок. З упадком римської держави пропало теж понайбільше культурних здобутків старини. Нема ніде згадки, чи в тих часах дальше займалися вчені питанням заломлювання світла. В IX. і X. столітті почали вважати кожню поважну працю на полі астрономії, математики й фізики — чортівською справою. Папа Сильвестер II. (в р. 990) казав вкинути до тюрми фізика Роджера Бекона, бо його побільшаючі скла то чортова справа. Щойно завдяки Арабови Альґазанови поступила справа вперед. Цього (родженого 990 в Сирії) математика й фізика згодили Єгиптяне для переведення будов на ріці Нілі. Там теж написав він велику працю про оптику. В цій книжці констатуе Альгазан іще раз, що світло може заломлюватися і що скляні кулі побільшують. Ця книжка послужила Беконови основою до дальших праць. Її перекладено на латинську мову.

Перші сліди окулярів стрічаемо в Німеччині в часах Гогенштавфів, а в Італії в XII. і XIII. ст. Подають за винахідників окулярів із цих часів Олександра Ль Аспіна і Де Ль Армато з Фльоренції. Досліди доказують, що таких людей ніколи не було. Також св. Ієронім не працював над винаходом окулярів. Але на образах із XII. ст. бачимо вже окуляри, ба й самі окуляри найдено по замках і в кімнатах учених. Перші окуляри в Німеччині найдено в м. Вартбурзі. Товариш Лютра і Мелянхтона заховав був свої окуляри в шуфляді стола; там їх віднайдено після двіста літ. Ці окуляри оправлені в шкіру, якої вживається на підошви. З заду на голові завязуються, скла округлі, зовсім подібні до окулярів, як їх сьогодня носимо в роговій оправі. В Італії про окуляри згадується вперве в венецьких приписах для майстрів, що споруджують окуляри „lapides and legendum". Перший малюнок окулярів бачимо на портреті в Тревізо. Окуляри привязувано тоді або реміцями або шнурком поза вухами. Рідше вживали окулярів із ланцюшками на яких кінці були прикріплені тягарці, що так придержували окуляри. Скла були тоді такі великі, що подобали більше на сьогодняшні рогові окуляри. Але окуляри, як і все инше, примінювалися до моди. Небаром почали носити менші окуляри, ще пізніще овальні, в великій оправі. Ще в половині XVIII. ст. були в моді такі окуляри. Носили також окуляри прикріплювані дротом, що йшов через чоло, попід шапку згл. попід чепець. Оправу робили деревляну й металеву. Виробляли й дуже коштовні оправи з пахучого дерева. Такі окуляри залюбки носили аристократичні пані. Прикрашували якнайкоштовніще золотом і сріблом. Найбільше люксусу було під тим оглядом на французькому дворі. Монокель перший зачав, мабуть, носити французький маляр Шарден. Щоправда вже старо-римський історик Пліній згадує, що цісар Неро носив свого роду монокль, а саме великий шліфований смараґд. В останніх 25 літах 19-го століття почали носити цвікер. В початках носили цвікер для вигоди, тому що кожньої хвилі цвікер можна вигідно зняти. Окуляри в останніх роках XIX ст. і в початках XX. ст. були признакою людей, котрі мало зважали на свій зверхній вигляд. Отже вживали їх для практичних цілей: учені, вчителі. Тепер уже противно: великі округлі окуляри є понайбільше характеристикою міських дандисів (чепурників).

НІХТО НЕ ЗНАЄ ГОДИНИ СМЕРТИ АБО НЕЩАСТЯ СВОГО. ОБЕЗПЕЧІТЬ СЕБЕ І СВОЮ РОДИНУ В У. Н. СОЮЗІ СЕЙЧАС.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

IV. (1875—1881)

(13)

Окремо від нас у Михалевича часом збирались сектанти-штундисти як мійські, так і з повіту; вони читали Евангеліє, гуртом поясняли прочитане. Михалевич очевидно хотів їх українізувати, бо вони перейняли своє учення в московській формі, читали московське Евангеліє, співали псальми. Я одного разу був на їхньому зібранню і мені не подобались оті містики-раціоналісти, що держались заново вироблених релігійних форм. Тільки один пічник Калина спочатку заінтересував мене. Він перероблював грубку в моїй кімнаті в будинку Тобілевича і, побачивши у мене на столі підручник по Закону Божому (релігії), почав його очевидно не в перше, перегортати і найшовши малюнок Хрещення Христа Йоаном, прижмуривши хитро око, завважив:

— В один і той же час один бог купається, другий — голубом летить, а третій з неба кричить, і се единобожіє! Отак фарисеї-попи і вас по школах дурять. В V главі Матвія сказано, що фарисеї носять одежди з „воскриліями", а в наших попів на рясах рукава, як крила; ото-ж це про них сказано, що вони фарисеї."

Пізніще сей Калина, заходами Михалевича, написав свою автобіографію і те, як він став штундистом, що була видрукована в московському журналі „Устої" в перекладі А. Грабенка.

Але не довго збирались штундисти у Михайлевича; приїхав до Елисавету їхній, тоді знаменитий, пресвітер Рябошапка, засланий потім на Кавказ і вони зібрались у Михалевича. Саме, коли пресвітер пояснював прочитане з Евангелія місце, увійшов у кімнату М. Садовський з своїм псом, та ще й з цигаркою в зубах; це так обурило тих формалістів, що з того вечора вони перестали бувати у Михалевича, за що він дуже сердився на Садовського.

Довелося мені побувати в Ананіві на диспуті штундистів з православним священиком-місіонаром. Знов мене неприємно вразила казуїстика в штундистському толкуванню Евангелія і взагалі в диспуті. Коли місіонар, наговорившись до хрипоти, вийшов за хату і там закурив цигарку і коли це підгледіли штундарі, то головніщий з них, з хитрою посмішкою почав запитувати місіонара — нащо Бог дав тютюн, то піп, як зловлений на шкоді школяр, почав щось пояснити, але штундар перебив його:

— Ні, тютюн Бог создав на те, щоб ним лікувати парші в овець; коли вони їх нападають, то чабани купують овець в тютюні. Ну, се зрозуміло, а що-ж лікують ті люде, що пускають тютюн, чи дим з нього собі в середину, — чи не спаршивілу душу?

Всі штундисти дуже були задоволені ніяковим виглядом місіонара, але не сміялись, а якось лукаво поспускали очі. Потім мені довелося ще спостерігати штундистів по ріжних селах. Ті з них, що самі перейшли з православія, дійсно відроджувались морально: переставали лаятися, красти, пиячити, курити, а вже діти їхні, що родились в штунді, так само, як православні, і курили, й пили і лаялись та крали і взагалі ставали формалістами в релігії.

В ті часи інтелігенція наша надавала великого значіння цій секті, як от др. Михалевич, і сподівались від штундизму якогось оновлення нашого народу. Навіть революціонери російські, як напр. повішаний в Елисаветі Дробязгин, довго вів пропаґанду серед елисаветградських штундарів.

По скінченню пансіону, кузина моя Настя вийшла заміж за нікоего Івановського, російського революціонера, і вони виїхали на Азовщину, де, коло Маріуполя Настя дістала у спадщину після батька 200 десятин козачого офіцерського наділу. Незабаром виявилось, що чоловік її не сказавши нічого їй, і вінчався з нею, не розвівшись з першою жінкою, а тому, по доносу першої жінки, за двоєженство по суду його заслано в Сібір, а Настя вмерла в Маріуполі.

Рідна сестра Галя теж почала слабувати, у неї розвинулись туберкульозні жовна на шиї, які треба було вирізати, але того чомусь у свій час не було зроблено і туберкульоз перейшов на леґені, від чого вона і вмерла в Ананіві у матері, можна сказати, на моїх руках. Смерть ся була першим тяжким горем в моїм життю, бо сестру я дуже любив.

За тиждень чи що перед смертю сестри в Ананіві на Великодних Святах вибухнув жидівський погром, який я тоді описав в петербурській ґазеті „Страна"; він дуже налякав сестру і нас усіх, бо в материнім дворі жила жидівська родина бляхаря. Коли натовп, переважно з кацапів (жидівських конкурентів), яких жило в Ананїві багато, з царським портретом (обличчем) і співами „Боже царя храні" показався на нашій вулиці, то мати зняла вивіску (шільду) бляхаря, а його з родиною заховала в дровітні і натовп минув наш двір. У всіх вікнах християнських будинків були виставлені ікони (образи), паски, а всі жидівські шибки були повибивані, меблі потрощені, а пух з подушок та перин літав, як сніг зимою; до смерти жадного жида не було забито, а крови було пролито не мало. Справедливо кажуть: „Чи вживають жиди на Великдень християнську кров, се ще недоведено, а що християне на Великдень проливають жидівську кров, то це доведено."

Того-ж таки року 1881 1-го марта вбито було царя Олександра II; хоч я і не ставився тоді неґативно до терору, але вважав, що цього царя не треба було займати, бо він був дуже популярний серед всіх верств людности, за визволення селян з неволі, за новий суд, земство та инші реформи, і дійсно це убивство обурило тоді проти революціонерів, як більшість інтеліґенції, так і все селянство, яке казало, що „пани вбили царя за те, що він відібрав від них кріпаків." „Убийство це трапилось як раз тоді, коли, за часів „диктатури серця" Лорис-Мелікова, повіяло ліберальним вітром і коли по його напосіданню цар мав підписати хоч „куцу" [illegible] конституцію, [illegible] кілька день повели нас, учнів до церкви присягати новому цареві, від якого всі сподівались ширшої конституції, але він не тільки не дав ніякої, а ще й попсував всі реформи свого батька та запровадив на багато років страшенну чорну реакцію, яка довела до теперішнього стану в бувшій Росії.

Але за царювання Олександра III-го розвинувся блискучо український театр. Ще за попереднього царя, коли в Кременчузі грала російська трупа Ашкаренка, при участи М. Кропивницького, і страшенно бідувала, то комусь прийшло в голову телеґрафно просити Лоріс-Мелікова дозволу на українські вистави і той дозволив. Саме тоді Садовський проживав зо мною у К. Карого в Елисаветі. Несподівано він одержав від Кропивницького телеґраму приїздити негайно до Кременчуга для участи в українських виставах. Вистави ті мали кольосальний успіх, і з того часу театр український, в якому щасливо скупчились такі високоталановиті артисти як М. Заньковецька, М. Кропивницький, та родина Тобілевичів (М. Садовський, П. Саксаганський, М. Садовська та К. Карий) став найбільшим фактором в справі відродження української нації. Розвиток того тіатру описано в дуже інтересних і талановито написаних театральних споминах М. Садовського.

Того-ж 1881 року я скінчив Елисаветградське Реальне Училище і мені хотілось вступити у Вищу Агрономічну Школу, але на Україні такої не було й жадної, та й на цілу хліборобську Росію їх тільки дві: в Москві та Ново-Александрії (Пулаві), але мені туди не хотілося їхати. Під впливом д-ра Михалевича мене тягло в центр українського життя — в Київ, але тому, що реальність студентами в Університети не приймали, то я рішив вступити хоч вільним слухачем на природописний факультет, аби тільки в Київі.

У вересні 1881 р. О. Тарковський, я та ще третій наш товариш, син великоземельного Елисаветградського купця, Г. Золохин поїхали до Київа. Тарковський мав рекоментацію від свого шваґра К. Карого до композитора М. Лисенка, а я від д-ра Михалевича до професора В. Антоновича.

(Далі буде.)

ДОПИСИ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Жертви Рідній Школі.

Підчас цегорічної Різдвяної забави у гром. Михайла Дроздика зложили свої жертви Рідній Школі в старому краю слідуючі добродії:

Гриць Крупник, Василь Велиток, Іван Боднар по 4 доляри; Михайло і Катерина Дроздик 4.50 дол.

По оплаченню пересилки вислано Рідній Школі через Стандард Банк решту в сумі 15 долярів платних в американській валюті (ч. посвідки 16889).

Всім жертводавцям складаєсь отцим іменем Рідної Школи найсердечнійшу подяку.

При цій спосібности слід згадати що перед кількома тижнями підчас товариських сходин у гром. Василя Ничка на поклик гром. Михайла Дроздика вступили в члени старокраєвої Просвіти та зложили свої членські вкладки слідуючі особи:

Гриць Крупник 3 дол. Мих. Дячок 2 дол. Мих. Дроздик, Катерина Дроздик, Вас. Ничка, Іван Боднар і Мих. Павлюк по 1 дол.

Всі ті членські вкладки в сумі 10 дол. вислано Товариству Просвіта у Львові доляровим чеком ч. 177025 через Балтік Амерікен Лайн, — а кошти пересилки поніс добровільно гр. Мих. Дроздик.

Цих кілька стрічок найвиразнійше говорять про добру волю декотрих одиниць, котрим добро свого поневоленого народа дійсно лежить на серці.

Та на жаль превеликий у нас таких мало котрі жертвують не то себе самих себто кров або життя а марнісіньких одного або кілька долярів на такі власне цілі як Просвіта або Рідна Школа, котрі через весь час свого істнования працювали на досі серед досить невідрадних обставин, працюють над освідомленнєм власне таких самолюбів та в котрих вливали та досі вливають світло науки.

А булоб конечним і дуже пожаданим як раз в цему так критичному моменті, щоб всі Українці без взгляду на свої переконання зрозуміли власне добро та пішли слідами згаданих висше громадян.

І. Г.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Нюйорська Січ на боротьбу.

Не можна сказати, щоби народна робота в Ню Йорку була легка. Противно вона важка. Особливо тепер, коли нарід упав на дусі, коли старі киринники підняли голови і баламутять народ. Та є ще богато завзятих та вірних синів. А що вони є то видно вже з того, що жертви на оборону рідної землі пливуть дальше. Як тільки заговорить до народу той, що нарід має до него довіря і любов, то жертви йдуть. А Січ в Ню Йорку відома з того, що цілим своїм серцем звернена на оборону рідного краю. Тому і тішиться загальною пошаною і довірєм, бо всі знають, що народна справа стоїть у неї на першім місци. Найбільший ворог мусить признати нюйорським Січовикам, що вони карні і ідейні. Тому і не диво, що нарід їх любить і шанує та складає на їх слово значні жертви.

Не так дуже давно вислала Січ до Обєднання 600 дол. на Боєвий Фонд, а тепер переслала знова до Обєднання на боротьбу з сегорічної коляди 400 дол., себто 1000 дол. разом.

Читайте, українські громади, і ідіть за добрим приміром. Не розбивайтеся на дрібні гуртки, а йдіть одною спільною лавою на ворога.

Жертви зложили:

Ліста ч. 1. Колядники: Лоевич І., Першин Ів., Кравчук М., Крицький М. Зложили: С. Гандей, А. Бучак по 5 дол.; Н. Шустер 3 дол.; М. Браєр (Мойс. віроісп.), П. Рідчук, М. Тураш, М. Федун, П. Романишин, М. Першин, В. Масляк по 2 дол.; П. Боршовський, Д. Біґош, М. Процків, О. Плескун, І. Мовчанюк, А. Іванова, П. Ганчар, В. Гриновець по 1 дол.; І. Савко, П. Задорожний, А. Чухрій, В. Боршовський, Г. Николин, І. Вишньовський і Кравчук по 50 цнт.; Кравчук, Р. Угрів, І. Слободян по 25 цнт.

Ліста ч. 2. Колядники: Дусановський І., Галичин І., Щупак С. — Зложили: В. Загаєвич 5 дол.; О. Семусь, П. Скеба по 2 дол.; Ю. Милер, Ю. Земняк, І. Семусь, І. Криськів, І. Гладкий, С. Галан, І. Доскоч, І. Наливайко, К. Морґан, І. Прокопяк, С. Гітель, В. Бучинський, І. Сидір, Н. Пришляк, І. Ґирис, С. Хархан, Н. Цісаровський, С. Сорока, І. Ігнатович, П. Вовк, П. Вареница, Я. Мандзій, М. Каришин, М. Голубович, В. Голубович, Ф. Матлай, С. Кулицький, П. Порада, В. Сікора, Й. Миколів, І. Приймак, Ф. Заяць, М. Никифорчин, О. Баляс, С. Дроботяк, В. Козак, В. Антошків, Д. Косців, В. Куницький, А. Фялка, Н. Шуст, А. Свитак, С. Камінський по 1 дол.; І. Редчук, С. Антонишин, Ф. Лис, П. Шмир, П. Николяк, М. Горбовий, С. Качмарський, А. Фанштайн, В. Шулела, О. Ганц, В. Чладель, А. Танаєс, Й. Пеліх, Й. Васильців по 50 цнт.; І. Дусановський 45 ц.; Б. С. 30 ц.; С. Зеленка 25 центів.

Ліста ч. 3. Колядники: Крамарівна Е., Медвідь Н., Чупіль Й., Гаврилко Е. — Зложили: Т. Мілещук, К. Хандога, А. Будзеляк, Т. Марусевич, М. Ґреґораш по 2 дол.; Сокальчук А. Взял, Ярмола, А. Коржецька, Е. Добрянська, А. Кайданик, В. Крочак, О. Віщук, Е. Стрижаковська, М. Франчук, Т. Римар, П. Панчишин, І. Пастух, М. Ниский, М. Боднар, Е. Крамар, П. Ґенеґа, Т. Сірко, І. Прийма, М. Гриневецький, Н. Н., О. Подольський, Д. Александрович, М. Кляйн, С. Ґринько, С. Антонюк, І. Ґенеґа, Е. К. по 1 дол.; Турчук, Е. Гузар, Т. Панчишин, І. Рудий, Н. Н., А. Возьма, І. Васильків, В. Расяк, Мулярчук по 50 цнт.; П. Пилип 35 цнт.

Ліста ч. 4. Колядники: Максимович М., Мазурчак П., Яцишин М. — Зложили: С. Тураш 10 дол.; С. Браєр (Мойс. ісп.), М. Максимович, І. Притика, Ю. Кузів, П. Романишин, І. Пеленський по 5 дол.; М. Гуменюк, В. Солтис, Ю. Соловський, Яцишин, Мазурчак, А. Загоруйко, Головчач, А. Кулик, Гаврилюк, Скойко, І. Париляк по 2 дол.; П. Григорчук, М. Дічко, Стамаровський, Ковалишин, І. Кміть, Н. Гайка, Д. Федун, В. Фурик, М. Ямка, П. Чорній, І. Жонжеля, В. Левес, В. Свистун, І. Славський, М. Ляхович, Никифорчин, І. Дубас, А. Дуґас, І. Добрянський, Конюх, Мр. Шурц, Вашилишин, Замупаник, К. Дикий, Карпець, М. Стефанишин, І. Торус, Тарас, І. Добровольський, А. Кузик, І. Татріч, А. Ючіх, Лемчук, Немчук, Мельник, Підгірний, Г. А. І. Ресторант, С. Постоловський по 1 дол.; І. Карпець 75 цнт.; І. Зілінський, Д. Чайка, Кордас, Волина, Т. Дуґас, Гладкий, Геровський, Дячок, В. Яртус, І. Проценко, Г. С., Н. Ганец, І. Королюк по 50 цнт.; П. Ґулька, Перелінський, Н. Н., І. Рибіцький по 25 центів.

Ліста ч. 5. Колядники: Шутаківна К., Шутаківна Е., Татаринська М., Лопушинський Т., Фенчинський М. — Зложили: Іван Притка 10 дол.; о. М. Підгорецький, Н. Н., Оденська, П. Стасюк по 5 дол.; Н. Вішук 3 дол.; Кулик, Козлов, Е. Корнат, др. К. Білик, М. Татаринська, П. Римар, Й. Ваврів, М. Ляхович, Циклійчук, І. Королюк по 2 дол.; М. Радек, Мартинець, І. Гаврилко, Бодневський, Мудра, М. Сурмач, І. Петрів, А. Пасічник, Г. Шкляр, Щепановська, Салюк, І. Ґелетій, П. Павлюк, Е. Шутаківна, Е. Дембіцька, Сівак, Скубова, М. Воробець, Ярема, Лотоцький, Кодик, Паламар, Сухостовський, Ковтун, Полета, П. Задорецький, К. Лемко, Ендут, М. Фенчинський, К. Третяк, Крохмальний, С. Дембіцький, Ф. Матлай, Клюб Хору, Гуманчук, Рудевич, Юськевич, Улянський, Порада, В. Вінтоняк, Д. Вінтоняк, Чічілінський, Осадчук по 1 дол.; Хемчук, Близняк, Н. Н., по 50 цнт.; М. Татаринська 70 цнт.; І. Дурновський 30 цнт.; Задайко, Скоцко по 25 центів.

Ліста ч. 6. Колядники: Д. Левицький, І. Притка, К. Шпак, Т. Федорчук. — Зложили: А. Войтович, Д. Перепеляк, Ю. Фатуйма по 3 дол.; К. Шпак, А. Станецький, М. Борис, М. Шевчук, Й. Підлужецький, М. Возьний, С. Козишин, П. Демчук по 2 дол.; І. Притка, Ф. Сваричевський, Ю. Карнажицький, П. Василик, Д. Матвійчук, П. Гуменюк, А. Яворський, А. Іваницький, Й. Голубінка, І. Берцевий, Р. Яворський, М. Когут, П. Шарко, Д. Волик, К. Бошовський, В. Лібак, В. Викович, Н. Худа, М. Шимоновський, Н. Кордаш, Н. Федів, С. Гиса, П. Мальців, М. Лис, Д. Кузьма, В. Шаровський, І. Решовський, Е. Кобзар, К. Туранік, І. Креків, І. Бобко, І. Сміт, В. Никольців, Н. Кудрик, Н. Чума, С. Колодій, Рокіцка, П. Абрамчук, Крицький, Ф. Матлай, А. Свиток, А. Арінкевич, Г. Федишин, П. Ґембаровський, Й. Саєвич, М. Савіцький, Р. Горбатюк, І. Набожинський, М. Мельник, П. Бабухівський, І. Харамбура, Федорчук, М. Чад, Д. Левицький по 1 дол.; О. Гоцак 75 цнт.; П. Николюк, Н. Шпилик, Г. Гладкий, П. Гладкий по 50 цнт.; Д. Матвійчук, М. Гладка, А. Антонів, М. Феник по 25 цнт.

З ДІЯЛЬНОСТИ ТОВАРИСТВА ПОМОЧІ ПИСМЕННИКАМ

Товариство Помочи Письменникам подає до відома всім щирим прихильникам та любителям рідньої культури, що за порозуміннєм та згодою наших письменників Товариство заснувало книгарню, в якій мається продавати книжки та обертати чистий прихід на поміч авторам. Гроші, одержані з роспродажі, будуть поділені на дві части, з котрих одна буде віддана безпосередно письменникам, а друга буде призначена на фонд видавничий.

В той спосіб Товариство хоче причинитися до піддержання творців української культури серед скрутного положення, в якому вони тепер найшлися, а з котрого хочуть скористати наші вороги, Москалі та Поляки.

Товариство сподіється, що українська суспільність в Америці піддержить стремління Товариства, котре отсим вступає на нову дорогу в своїй роботі.

Адреса Товариства остає далі та сама:

Mr. V. Hasij,
831 Lamberton St., Trenton, N.J.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО САМІ І ЗАПИСУЙТЕ СВОЇ ДІТИ ДО УКР. НАР. СОЮЗА!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В. БУДЗИНОВСЬКИЙ.

Свобідно за Майом.

В РУКАХ УШКАЛІВ.

З життя запорожських скиталців.

(Докінчення).

(6)

— Хто то кричав і чого? — Сивенький спитав його.

— То кричав керманич, коли летів коміть головою в воду. Я не мав мотузків, щоби звязати його, отже взяв, тай кинув у море. Зрадника, що відстав від нас і щиро пристав до ушкалів, вкинули в море увільнені мною товариші.

З каюти вийшов Ліндсай.

— Брат отамана добре звязаний? — Сивенький спитав його.

— Не треба.

— Обережність не зашкодить.

— Обережність вже не потрібна.

Василь і Юрко вийшли з каюти, несучи отаманового брата.

— Він в замороці? — Сивенький спитав.

В такій, — Юрко відповів, що й вода не роздрухає його. Він небіжчик.

Трупа занесли на край яхту і кинули в море.

— Що зробимо з отаманом? — Ліндсай спитав.

— Вкиньте в море! — кричали матрози.

— Так не можна. Найліпше було би взяти його до Адани. бернаторства. Ми повинні передати його урядови намістника Адани. Не знаю, чи там тепер валі, себ то намістник, чи адміністратор-мутесаріф. Тільки з сим була би велика морока, бо наш корабель аж до самої Адани не підіде. Адана в глубині краю над рікою Сейгун. Може би ліпше відставити його до Мерсіни і там передати управителеви округа... мудірови?

— Робіть з ним, що самі думаєте, — сказав Ліндсай.— Ви турецький паша, отже ліпше ніж я знаєте турецькі закони і звичаї.

— І Адана і Мерсіна має свої добрі прикмети і свої хиби. До Мерсіни лекше вязня приставити, як до Адани. В Адані могли би задержати нас, Бог зна як довго аж до закінчення процесу. Я не міг би так легко викрутитися, бо намісник більша фігура ніж я, паша лише з одним хвостом. В Мерсіні мудір о много низший від мене. Не лиш не задержував би мене, але й на мою просьбу повісив би ушкала без судового процесу.

— То везім його до Мерсіни! — Ліндсай сказав.

— Колиж бо в Мерсіні, як його не повісять зараз на наших очах, то він, як відїдемо, підплатить мудіра і сей випустить його.

— Нехай пускає! Ми вже маємо сатисфакцію. Окупу не дамо, його власні гроші, які має з собою сконфіскуємо і роздамо службі, його брат і два товариші, хоч вода не те саме, що шибениця, в морі.

— Сивенький пішов за гадкою Ліндсая. Причалили до Мерсіни, видали ушкала равасим мудіра і закупивши свіжих харчів пустилися далі. При устю Сейгуна Севенький і Ліндсай лишили корабель під опікою служби, наймили два мули і пустилися до Адани. В Адані Ліндсай хотів купити коні і всяку всячину, потрібну йому в подорожи на Евфраті, йому треба було також знайти драгомана і когось, що купив би його яхта. Сивенькому потрібні були три верхові коні і вючак.

Знаєте, до чого я додумався? — Ліндсай звернувся до Сивенького, коли пішли на обзорини коний.

Що верблюди були би ліпші ніж коні?

Не те. Я думаю, що Евфрат не втече.

Та не втече, хоч вже тисячі або й міліони років втікає... тече, й тече і не витече.

Але ви втечете мені... як я поїду на право, ви на ліво.

Я не втечу вам, лише ви мені.

Жарти на бік. Чи ви лишаєтеся між вашими, як знайдете їх.

З тим наміром їду до них. Але... Про се богато би говорити. Я, припочавши між моїми, гадаю пуститися в дальшу дорогу... Пройти Малу Азію до решти, аж до Чорного Моря. Відтам, мабуть з Трапезунту поїду морем на Кавказ. Що буде далі зі мною, я тепер ще не годен знати. До сеї пори я не казав вам, яка ціль моєї мандрівки. Тепер, коли вас вже добре знаю, скажу. Я хочу мою громаду перенести на Кубань, куди від довшого часу стягаються з усіх усюдів недобитки давних Запорожців. Але се мож зробити лиш в якнайбільшій тайні перед Турком.

Розумію вас. Ви хочете, щоби потомство славного племени Запорожців знов зійшлося до купи. Щоби всім була одна доля й недоля.

Ви вгадали.

Ви ліпше знаєте сі сторони, бо ви турецький паша! Як міркуєте? Чи по дорозі до вашої оселі є зьвірина? Добре польоване? Тої зьвірини безпечно більше ніж в вашій Англії. Більше, ніж на дельпі Дунаю, де ви так довго полювали.

Евфрат не втече. Їду з вами!

Купуйте коні і все що потрібне на дорогу. Купіть коні для мене, для себе, для ваших товаришів і для Нумана. Я його беру го беру з собою. Для себе і для мене купіть араби. Найліпші, які в Адані знайдете. Я плачу, маю гроші. При купні коний я непотрібний, бо ви також знаток. Може ліпший ніж я. Я йду між купців, що торгують кораблями. Яхт продам, бо тут він вже нам не потрібний. Як треба буде, то в Трапезунті куплю иншого. Як знайду тут купця, то зараз поїду з ним і передам йому проданого яхта. Зі служби відправлю трех. З собою возьму тільки Нумана і обох Запорожців. Дожидайте нас в гостинници. Очевидно з купленими кіньми і всіма иншими річами.

Ви в тім вашім англійськім костюмі не можете їхати з нами. Ми позмозі мусимо їхати непомітно. Як найменше стягаючи на себе увагу азійських дикунів. Мусите купити турецький одяг.

Ліндсай впхав Сивенькому в руки гаманця з золотом і відійшов. Сивенький купив пять коний, турецький одяг для Ліндсая і пішов до гостинниці відпочивати.

На другий день з Адани виїхало пять верхових: Сивенький, Ліндсай, Василь, Юрко і Нуман. Сивенький і Ліндсай їхали на таких арабах, що всі стрічні ставали і дивилися за ними. Один, що саме тоді, коли вони виїздили, вїздив до міста, погрозив за ними пястуком.

Ви бачили сего, що саме перед хвилею минув нас?—Ліндсай спитав Сивенького.— Сего на мулі?

Я не дивився в сей бік.

Я йому добре не придивився, бо не було коли. І ми їхали скоро і він чвалав. Але я присяг би, що то наш ушкал. Котрого ми передали мерсінському мудірови.

Не було би нічо дивного. Яж казав вам, що він мабуть підкупить мудіра і вийде на волю.

Ми забрали всі його гроші. Такі, як він, скрізь мають спільників.

Може би вернути до Адани і зробити на него донос?

Він не такий дурний, щоби ждати на наслідки нашого доносу. Як вернемо до міста, то він буде знати, чого. Втече і донос лишиться доносом.

Отже їдьмо далі!

Поїхали далі горі Сейгуном.